

Cuprins

Prima parte (joi, 17 iunie 1982)

Mevlut și Rayiha

<i>E greu să răpești o fată</i>	11
---------------------------------------	----

Partea a doua (miercuri, 30 martie 1994)

De douăzeci și cinci de ani Mevlut, în fiecare seară de iarnă

<i>Lăsați-l în pace pe bragagiu</i>	25
---	----

Partea a treia (septembrie 1968 – iunie 1982)

1. Când era Mevlut la țară <i>Oare ce-ar zice lumea asta dacă ar putea vorbi?</i>	47
2. Casa <i>Dealurile de la marginea orașului</i>	56
3. Descurcătura care și-a făcut casă pe un maidan <i>Ah, băiete, s-ar zice că te-a speriat Istanbulul</i>	62
4. Începuturile lui Mevlut ca vânzător ambulant <i>Nu e cazul să faci pe nebulul</i>	71
5. Liceul de băieți Atatürk <i>O educație bună înlătură diferențele dintre bogați și săraci</i>	79
6. Gimnaziul și politica <i>Măine nu se face școală</i>	87
7. Cinematograful Elyazar <i>O chestiune de viață și de moarte</i>	100
8. Înălțimea moscheii din Duttepe <i>Acolo trăiesc oameni?</i>	108
9. Neriman <i>Ceea ce face ca orașul să fie oraș</i>	114
10. Consecințele atârării unor afișe comuniste pe zidurile moscheilor <i>Dumnezeu să-i păzească pe turci</i>	119

11. Lupta dintre Duttepe și Kültepe <i>Noi suntem imparțiali</i>	130
12. Căsătoria cu o fată de la țară <i>Fata mea nu e de vânzare</i>	146
13. Mustața lui Mevlut <i>Proprietarul terenului neintabulat</i>	153
14. Mevlut se îndrăgostește <i>O asemenea întâlnire nu se petrece decât cu voia lui Dumnezeu</i>	162
15. Mevlut pleacă de acasă <i>Dacă ai vedea-o mâine pe stradă, ai recunoaște-o?</i>	170
16. Cum se scrie o scrisoare de dragoste? <i>Săgețile fermecute care jăsnesc din ochii tăi</i>	182
17. Zilele petrecute de Mevlut în armată <i>Te crezi la tine acasă?</i>	188
18. Puciul <i>Cimitirul din cartierul industrial</i>	198
19. Mevlut și Rayiha <i>E greu să răpești o fată</i>	206

Partea a patra (iunie 1982 – martie 1994)

1. Căsătoria lui Mevlut cu Rayiha <i>Acum doar moartea ne mai poate despărți</i>	217
2. Mevlut, vânzător de înghețată <i>Cele mai fericite zile ale vieții sale</i>	226
3. Nunta lui Mevlut și a Rayihel <i>Iaurgii nepricopsiți ajung bragagii</i>	233
4. Pilaf cu năut <i>Mâncarea slinoasă e mai gustoasă</i>	244
5. Mevlut devine tată <i>Să nu cumva să cobori din camionetă</i>	249
6. Samiha fuge de acasă <i>Pentru ce trăiește omul?</i>	254
7. Cea de-a doua fiică <i>Viața sa părea ceva care i se întâmpla altuia</i>	262
8. Capitalismul și tradiția <i>Fericitul cămin al lui Mevlut</i>	266
9. Cartierul Gazi <i>O să ne ascundem aici</i>	279

10.	Desprăfuirea oraşului <i>De unde vine, Doamne, toată mizeria asta?</i>	289
11.	Fetele care nu se mărită cu peşitoare <i>Toemai treceam pe aici</i>	303
12.	În Tarlabası <i>Cel mai fericit om din lume</i>	315
13.	Süleyman tulbură apele <i>S-a întâmplat sau nu așa ceva?</i>	326
14.	Mevlut în altă parte <i>Măine în zori am să-l iau înapoi</i>	339
15.	Preasfântul învățător <i>Mi s-a făcut o mare nedreptate</i>	349
16.	Bufetul Binbom <i>Vezi să nu te fraierească</i>	360
17.	Urzeala simbriaşilor <i>Tu să stai deoparte</i>	368
18.	Ultimele zile la Binbom <i>Douăzeci de mii de oi</i>	373

Partea a cincea (martie 1994 – septembrie 2002)

1.	Bragageria cumnaţilor <i>O afacere onorabilă şi de importanţă naţională</i>	385
2.	În prăvălie cu două femei <i>Alte contoare, alte familii</i>	399
3.	Dragostea electrică a lui Ferhat <i>Hai să fugim, să plecăm de aici</i>	408
4.	Copilul e ceva sfânt <i>Eu să mor, iar tu să te însori cu Samiha</i>	417
5.	Mevlut paznic la parcare <i>Pe jumătate vinovat, pe jumătate mirat</i>	430
6.	După Rayiha <i>Nimeni nu se poate supăra pe tine dacă plângi</i>	435
7.	Memoria consumului de electricitate <i>Süleyman la ananghie</i>	442
8.	Mevlut în cartierele cele mai îndepărtate <i>Câinii intră la cei care nu sunt de-ai noştri</i>	452
9.	Falimentarea unui club de noapte <i>E adevărat?</i>	462
10.	Mevlut la poliţie <i>Mi-am petrecut toată viaţa pe aceste străzi</i>	473

11. Intenția inimii și intenția limbii <i>Fatma își continuă studiile</i>	485
12. Fevziye fuge de acasă <i>Să-mi sărute mîna amîndoi</i>	500
13. Mevlut singur <i>Doi oameni făcuți unul pentru altul</i>	510
14. Cartiere noi, cunoștințe vechi <i>Asta e același lucru?</i>	518
15. Mevlut și Samiha <i>Ție ți-am scris</i>	530
16. Casa <i>Ne purtam cu mare băgare de seamă</i>	534

Partea a șasea (miercuri, 15 aprilie 2009)

Blocul cu douăsprezece etaje <i>Renta orașului ți se cuvine</i>	543
--	-----

Partea a șaptea (joi, 25 octombrie 2012)

Înfățișarea unui oraș <i>Eu nu pot să gîndesc decât mergînd</i>	563
<i>Indice de personaje</i>	587
<i>Cronologie</i>	593

ORHAN PAMUK

O ciudățenie a minții mele

Povestea vieții, a aventurilor, a reveriilor și a prietenilor bragagiului Mevlut Karataş, precum și un tablou al vieții istanbuleze din perioada 1969-2012, zugrăvit din perspectiva foarte multor oameni

Traducere din limba turcă și note
de Luminița Munteanu

POLIROM
2016

— Süleyman, femeia asta e cu cel puțin zece ani mai mare decât noi!

— Nu, e doar cu trei-patru ani mai mare. Dacă o vezi, nu pare să aibă mai mult de douăzeci și cinci de ani. E o persoană foarte generoasă, foarte înțelegătoare. Mă văd cu ea de două-trei ori pe săptămână. Să nu le spui, bineînțeles, Rayihei și Vedihei! Și să nu-i ajungă, desigur, la ureche lui Korkut, sub nici o formă! Noi ne suntem părtași în foarte multe privințe, nu-i așa?

— Nu voiai tu să te însori cu o fată pe potrivă ta? Nu căutați voi, tu și Vediha, o fată cuviincioasă, bună de măritat? Ce ți-a venit acum cu cântăreața asta?

— Sunt încă holtei, n-am ajuns să mă însor. Nu mă mai invidia și tu!

— Pentru ce te-aș invidia? I-a zis Mevlut și s-a ridicat în picioare. E vremea să mă duc la bragă.

Își dăduse seama că n-avea să facă nici o afacere cu Korkut și că Süleyman venise acolo doar pentru a-l iscodi în legătură cu Samiha, așa cum presupusese Rayiha.

— Hai, mai stai cel puțin două-trei minute! Câte pahare ai să vinzi în seara asta, după tine?

— Am să ies cu două ghiumuri pline pe jumătate. Sunt sigur că am să le vând pe amândouă.

— Atunci, ți le cumpăr eu și-ți dau banii pe un ghium întreg. Câte pahare înseamnă asta? Îmi faci și ceva reducere, bineînțeles!

— De ce o cumperi?

— Îți dau banii pe ea ca să stai cu mine, să vorbim ca doi prieteni ce suntem, să nu mai rebegești pe străzi.

— N-am nevoie de pomana ta!

— Dar eu am foarte multă nevoie de tovărășia ta!

— Atunci ai să-mi dai o treime din banii cuveniți pe un ghium întreg, i-a zis Mevlut și s-a așezat din nou. Nu fac profit de pe urma ta. Țasta e prețul! N-ai să-i spui însă Rayihei că am stat cu tine la o băută. Ce faci cu braga?

— Ce fac? a zis Süleyman gânditor. De unde să știu eu... O dau cuiva... sau, poftim, o arunc!

— Unde?

— Unde?! Păi, nu e a mea, frate?! În gaura de la privată.

— Păcat, Süleyman!

— Păi, care-i problema?! Nu ești tu capitalist? Eu îți dau paralele care ți se cuvin.

— N-ai avea parte de paralele astea pe care le faci în Istanbul, măi, Süleyman!

— De parcă braga ar fi ceva sfânt!

— Da, braga e ceva *sfânt*!

— Hai sictir, băi! Braga a fost descoperită ca să bea și musulmanii alcool, e un camuflaj! E o băutură alcoolică, așa cum știe toată lumea!

— Nu! a zis Mevlut, cu inima bătând năvalnic. Braga nu conține alcool!

A simțit că pe chip i se așternuse o expresie de un calm aparte și s-a relaxat.

— Îți bați joc de mine?!

În decursul celor șaisprezece ani de când vindea bragă, Mevlut le plasase brașoava aceea persoanelor care făceau parte din următoarele două categorii:

1) Tradiționaliștii care voiau, pe de o parte, să bea bragă, iar pe de altă parte să fie încredințați că nu păcătuiesc. Persoanele inteligente din rândul acestora știau, de fapt, că braga conținea alcool, dar se comportau ca și cum marfa pe care o vindea Mevlut ar fi fost o născocire aparte, așa cum era Coca-Cola fără zahăr, iar dacă ar fi fost să aibă alcool, păcatul ar fi căzut asupra mincinosului de Mevlut.

2) Laicii și occidentalizații, care voiau, pe de o parte, să bea bragă, iar pe de altă parte să-l lumineze pe prostănacul de vânzător de la țară. Persoanele inteligente din rândul acestora știau că, de fapt, Mevlut știa că braga conținea alcool, dar voiau să-l facă pe țărănoiiu acela șmecher și cucernic, care îi trombonea ca să facă parale, să se simtă stânjenit.

— Nuuu, nu-mi bat joc de tine! Braga e sfântă! a zis Mevlut.

— Eu sunt musulman, i-a zis Süleyman. Un lucru sfânt trebuie să fie pe măsura credinței mele.

— Nu doar ceea ce este islamic este sfânt, ci și ceea ce am moștenit din vechime, de la moșii și strămoșii noștri, i-a zis Mevlut. În unele seri dau, pe câte o stradă pustie, pe jumătate cufundată în întuneric, de câte un zid vechi, năpădit pe mușchi. Îmi simt inima cuprinsă de un sentiment de mulțumire, de fericire. Intru în cimitir și, deși nu pot să citesc slovele acelea arabe de pe pietrele de morminte, mă simt minunat, de parcă m-aș fi rugat!

— Eu m-am însurat. Sunt foarte fericit, slavă Domnului! a zis Mevlut, ridicându-se. Găsește-ți și tu o fată cinstită și însoară-te cu ea cât mai repede! Ei, gata, seara bună!

— Eu n-am să mă însor înainte de a-l face să crape pe ăla care a furat-o pe Samiha! a strigat după el Süleyman. Să-i spui asta kurdului!

Mevlut s-a îndreptat spre casă, umblând ca un lunatic. Rayiha coborâse ghiumurile cu bragă. Ar fi putut să-și ia cobilița, să atârne ghiumurile de ea și s-o pornească pe străzi. A urcat însă în casă.

Rayiha o alăpta pe Fevziye.

— Te-a pus să bei? l-a întrebat ea în șoaptă, ca să n-o spe-rie pe copilă.

Mevlut simțea că rachiul i se urcase la cap.

— N-am băut deloc. M-a tot întrebat cu cine și unde a fugit Samiha. Cine e ăla pe care l-a numit kurd?

— Și tu ce i-ai zis?

— Ce să-i zic? Nu știu nimic.

— Samiha a fugit cu Ferhat! i-a zis Rayiha.

— Ce?! De ce nu mi-ai spus?

— S-ar zice că Süleyman a înnebunit, i-a zis Rayiha. Dacă ai auzi ce zice acasă, în Duttepe... Dacă o să dea de urma ăluia care-a furat-o pe Samiha, o să-l omoare!

— Nu, măi... Vorbește și el, atât! Guralivul de Süleyman nu e-n stare să omoare pe nimeni.

— De ce ești așa de neliniștit, de furios?

— Nu sunt nici neliniștit, nici furios! a țipat Mevlut.

A ieșit, trântind ușa după el. A auzit-o apoi pe fetiță plângând. Era pe deplin conștient de faptul că ar fi trebuit să colinde nopți la rând pe străzile întunecoase pentru a putea rumega ceea ce aflase cu puțin timp în urmă. A mers pe jos de pe ulițele dosnice din Feriköy până în Kasımpaşa, deși în noaptea aceea n-avea nici un mușteriu prin părțile acelea. La un moment dat s-a rătăcit, a luat-o la vale pe felurite povârnișuri și s-a pomenit că-i ieșise în cale un mic cimitir, aflat între două case de lemn, așa că s-a așezat printre pietrele de mormânt și și-a aprins o țigară. O stelă înzestrată cu un ditamai turbanul, rămasă de pe vremea otomanilor, i-a umplut sufletul de evlavie. Trebuia să-i dea uitării pe Samiha și pe Ferhat! În seara aceea s-a convins singur, în vreme ce rătăcea îndelung pe străzi, că n-avea

să se lase frământat de acea veste. Dacă s-ar fi întors, de fapt, acasă și ar fi adormit ținând-o pe Rayiha în brațe, ar fi dat uitării toate necazurile vieții. Lucrurile care-l frământau pe lumea aceasta erau tot o ciudățenie a minții sale. Până și câinii din cimitir se purtasera prietenește cu el.

9. Cartierul Gazi

O să ne ascundem aici.

Samiha. Da, e adevărat că am fugit cu Ferhat. S-au împlinit doi ani de când tac, ca să nu dau în vileag locul în care ne aflăm. Sincer vorbind, am foarte multe lucruri de povestit.

Süleyman era foarte îndrăgostit de mine. E adevărat că dragostea îi proteste pe foarte mulți bărbați, după cum se spune. Süleyman devenise atât de ciudat, mai ales în zilele de dinaintea fugii mele, încât i se usca gura de emoție când vorbea cu mine. Nu reușea însă cu nici un chip să-mi spună lucruri plăcute, care să mă facă fericită, deși își dorea nespus de mult. Făcea glume mărlănești, de soiul celor cu care i s-ar fi adresat un golan fratelui său mai mic, și, cu toate că îi plăcea să se plimbe cu mine, îmi plasa, ori de câte ori mergeam cu camioneta, vorbe de genul „vai, să nu ne vadă lumea!” sau „s-a consumat foarte multă benzină!”.

Am lăsat acasă darurile de la el. Bineînțeles însă că tata n-o să-i dea înapoi proteza. A mai primit și alte daruri, ajutoare de la familia lor... De aceea s-a supărat el pe mine când am fugit. Dar, ca s-o spun pe aia dreaptă, și eu sunt furioasă să constat că toată lumea mă socotește nimerită pentru Süleyman, fără să mă fi întrebat și pe mine barem o dată ce vreau.

Ferhat m-a văzut pentru prima oară, de departe, la nunta lui Mevlut și a Rayihe; eu însă nici măcar nu l-am băgat de seamă. Apoi nu m-a mai putut uita. Ei, și într-o zi a venit în Duttepe, mi-a tăiat calea și mi-a zis de la obraz că e îndrăgostit de mine și că are de gând să mă ia de nevastă. Mi-a plăcut faptul că se purta cu atâta îndrăzneală, câtă vreme existau atâția și atâția bărbați care voiau să se însoare cu mine, dar care

nu cutezau nici măcar să se apropie: „sunt student și patron de restaurant”, mi-a zis el; nu mi-a spus că e chelner. Aflase numărul nostru de cine știe unde și obișnuia să-mi telefoneze acasă, în Duttepe. Dacă m-ar fi prins Süleyman și Korkut, m-ar fi snopit în bătaie, mi-ar fi frânt oasele, numai că lui Ferhat puțin îi păsa, așa că îmi dădea din nou telefon și-mi cerea să ne întâlnim. Când Vediha era acasă, nu ridicam receptorul.

— Alo... Alo?... Alo, alo! zicea sora mea, cu un ochi la mine: Nu răspunde... Trebuie să fie același individ. Bagă de seamă, Samiha, orașul ăsta e plin de derbedei dornici de aventuri!

Nu-i răspundeam. Vediha știa că-i preferam pricopsiților umflați și molăi pe derbedei dornici de aventuri, și mă înțelegea. Când ea și tata nu erau acasă, răspundeam eu la telefon, căci Bozkurt și Turan nu aveau voie să se atingă de el. Ferhat era scump la vorbă. Mă aștepta pe undeva, prin spatele stadionului Ali Sami Yen, sub un dud. Acolo se aflau niște grajduri vechi în care locuiau feluriti oameni fără adăpost. Mai era și o băcănie de unde Ferhat îmi cumpăra Fruko cu portocale, pentru ca apoi să ne uităm amândoi sub pluta din interiorul capacului ca să vedem dacă câștigasem vreun premiu. Nu-l întrebam niciodată cât câștiga de pe urma restaurantului, dacă avea bani puși deoparte sau unde urma să locuim. Așa mă îndrăgostesc eu!

Când am urcat în taxiul lui Ferhat și al prietenului său, nu ne-am dus direct în mahalaua Gazi. Am dat roată, voioși, Pieței Taksim, ca să-l inducem în eroare pe Süleyman în cazul în care s-ar mai fi aflat pe urmele noastre cu camioneta, după care am luat-o în jos către Kabataş, unde am fost încântată de albastrul mării. Apoi, în timp ce treceam podul din Karaköy, m-am uitat emoționată la vapoare, la călători, la mașini. Pe de o parte mă temeam și îmi venea să plâng pentru că mă rupeam de tata, de surorile mele și mă îndreptam către un loc necunoscut, iar pe de altă parte simțeam foarte limpede că întregul oraș îmi aparține și că urma să duc o viață nespus de fericită.

— Ai să mă scoți din casă, Ferhat, o să ne plimbăm împreună? l-am întrebat eu pe Ferhat.

— Atât cât o să-ți poștească inima, draga mea! mi-a zis Ferhat. Acum însă mergem acasă.